

procedat ex diverso motivo formali, nempe quia in uno motivum est necessarium, in altero vero aut non est necessarium, aut si necessarium est, non tamen evidenter proponitur intellectui. Nam in eo casu licet fallibilitas et infallibilitas actuum cadat circa idem enuntiabile, non tamen cadit *secundum idem*. Ergo nulla est repugnantia in eo, quod etiam circa idem enuntiabile simul eliciat intellectus duos actus, unum infallibilem, alterum fallibilem, quia revera unus eorum non negat aut destruit, quod alter enuntiat.

Jam si vox *incertum* in altero sensu accipitur, nempe pro formidoloso, falsum est, quod in nostra sententia, prout enuntiat in propositione, sequatur intellectum fore simul formidolosum et non formidolosum. Agimus enim de cōexistentia scientiæ cum actu opinionis non habentis *actualem formalem formidinem*. Actus vero hujusmodi opinionis profecto non continet iudicium affirmans, quod enuntiabile assertum ex motivo probabili, possit aliter se habere, sed præscindit a tali iudicio; istud enim iudicium solummodo reperitur in actu opinionis formalem formidinem habentis. Ergo illud, quod adversarii objiciunt contra nostram doctrinam primo loco non subsistit (1).

β) Secundum etiam non tenet ob easdem rationes. Nempe in nostra sententia darentur simul duo actus, alter firmus et plene determinatus, nempe scientia, et alter non quidem actu formidolosus ex parte subjecti, sed solum in seipso infirmus seu fallibilis ob infirmitatem motivi diversi a motivo scientiæ: in quo nullam inesse repugnantiam ostendimus.

γ) Et idem dicendum est de tertio. Daretur nempe simul duplex actus evidens alter, alter invidens, ratione motivi diversi. Nam rem eandem clare et obscure cognoscere, dummodo id fiat per actus diversos et ex diversis motivis «non magis videtur repugnare ex vi terminorum, quam quod intellectus apprehensioni superaddens iudicium, cognoscat rem eandem suspensive simul et assertive; vel quod rem videns in

(1) Apposite Semery «aliud est quod opinio non certificet, aliud quod faciat fluctuantem seu formidantem intellectum circa objectum cui assentitur. Unde dicitur opinio non facere intellectum certum, non autem positive facere incertum etc. (*Trienn. Philosoph.*, t. 1, disp. 7, q. 5.)

seipsa et in alio (ut Beatus, qui seipsum videt tum in se, tum in Verbo) cognoscat illam immediate simul et mediate; vel etiam quod anima Christi D. objecta plurima, quæ intuitive cognoscebat per scientiam infusam, et per visionem beatam, simul per scientiam acquisitam abstractivè cognoverit» (1).

Nota tamen de intellectu actibus simul scientiæ et opinionis instructo non verificari absolute et sine addito, «quod cognoscit clare, et non cognoscit clare, vel quod certo et non certo, sed tantum quod *absolute* cognoscit certo et clare, simulque non clare nec certo *secundum quid*, nempe secundum vim cuiusdam actus aut motivi. Ratio, quia positiva denominatio vera affirmatur absolute, dummodo subjecto conveniat ab una forma, tametsi non ab omnibus, quæ subjecto insunt. Contra vero, ut absolute negetur, opus est ut a nulla forma proveniat, quia negatio est *naturæ malignantis*, ut ajunt. Sic ignis tametsi non sit lucidus per calorem et siccitatem, vere dicitur lucidus absolute, falso autem, absolute non lucidus. Sic etiam falso dixeris absolute, quod intellectus apprehendens simul et iudicans aut abstractivè simul et intuitive cognoscens, iudicat et non iudicat, aut intuetur et non intuetur objectum; et sic de aliis» (2).

Probatur 2.º experientia. Nam sæpe occurrunt varia argumenta pro eodem enuntiabili, alia certa, alia probabilia. Sic immortalitatem animi asserere poteris ex divina revelatione contenta in deposito fidei, et ex spiritualitate, et ex testimonio populorum ac sapientium hominum. Certumque est posse, saltem divisivè, elici ex hisce tribus motivis tres specie diversos assensus, alterum fidei, alterum scientificum seu certum, tertium probabilem et opinativum. Atqui gratis asseritur non posse eosdem simul etiam elici, cum nullam inter se repugnantiam habeant. Ergo...

Similibus argumentis ostendunt Theologi, posse simul haberi in mente actum Fidei divinæ atque scientiæ naturalis, ut v. gr. circa Dei existentiam aliasque plures veritates, tum lumine naturali cognitās, tum Fide divina revelatas. Verum hæc ad Theologos spectant.

(1) Lossada, *De Anima*, disp. 8, cap. 6, n. 130.

(2) Lossada, loc. cit.

Difficultates a patris alterius sententiæ objici solitæ, jam præoccupatæ sunt in probationibus. Vide, si vis, De Benedictis, Mayr aliosque.

Quæri hic posset ulterius, an repugnet, absolute et spectata potentia Dei, unus idemque actus, qui simul sit Fidei divinæ, opinionis et scientiæ ob tria motiva ex se ad assensum sufficientia, puta ob testimonium Dei, ob rationem aliquam probabilem, et ob aliam evidentem. Negat Suarez (1), affirmat cum aliis P. Lossada (2), quos vide si lubet.

CAPUT II.

DE SCIENTIÆ EXISTENTIA IN NOBIS.

Duo errorum
genera
confutanda.

Duo errorum genera profliganda sunt in hoc capite, alterum negans ullam scientiam dari in homine posse, alterum statuens omnium rerum assequi nos posse cognitionem. Primus est error Scepticorum, alter Dogmaticorum et Rationalistarum aliorumque, qui nihil esse humanæ rationi imperivium effutunt. Inter hos errores media incedit veritas, quam oportet breviter stabilire. *Videtur quibusdam, scribit Aquinas quod nullius rei sit scientia; quibusdam autem videtur quod omnium possit haberi scientia per demonstrationem. Neutrum autem istorum est verum* (3).

ARTICULUS I.

Utrum possibilis sit ac porro detur apud nos scientia.

269. Quamquam ex iis quæ contra Scepticos definivimus alibi, facile pateat existentia vel certe possibilitas scientiæ illius, quam hactenus descripsimus, apud nos, haud tamen fuerit vanum id in hoc loco fusius tractare.

(1) *De Fide*, disp. 3, sect. 9.

(2) *Loc. cit.*, n. 136 seqq.

(3) *Lib. 1.º Poster.*, sect. 7. Vide etiam Lactant., *Divin. Instit.*, lib. 3, cap. 6.

PROPOSITIO 1.^a Potest homo naturali virtute ingenii plurimum rerum, etiam supra sensibilem, scientiam comparare.

Stabiliter
vera doctrina;
quoniam
eidem adver-
sentur.

Propositio est contra Scepticos potissimum, et etiam contra Traditionalistas, qui plus æquo vires intellectus humani deprimentes, censent, præcisa revelatione et primeva traditione, non posse hominem suo Marte ullius veritatis, aciem sensuum superantis, notitiam certam atque exploratam assequi. Item adversarios habet Positivistas, qui Metaphysicam omnemque primarum causarum atque Absoluti cognitionem supra humanum captum esse positam autumant. Verum de Traditionalistis et Positivistis alibi.

Prob. 1.º ex facto, quia, ut mox in altera propositione videndum est, dantur inter homines variæ scientiæ. A facto autem ad posse valet consequentia. Possibilis ergo dicenda est homini plurimum rerum scientia.

Prob. 2.º Adest in homine appetitus naturalis tum innatus tum elicitus scientiæ. Atqui repugnat appetitum naturalem dari ad impossibile. Ergo...

Ut vero ratio hæc intelligatur, appetitus innati nomine, quemadmodum alibi declarandum est, nihil aliud significatur quam naturalis propensio, quam unaqueque res habet in aliquod bonum: quæ inclinatio in potentiis passivis nihil aliud est, quam naturalis capacitas et proportio cum sua perfectione, in activis vero est ipsa naturalis facultas agendi. Hujusmodi appetitus nihil addit supra ipsam rei naturam vel proximam facultatem, ratione cuius convenit rei talis appetitus, nec in eo distinguitur actus primus et secundus, quia hoc modo appetere non est aliquid agere, sed solum habere ingenitam propensionem ad aliquid. Appetitus vero elicitus est facultas tendendi in bonum per actum distinctum, præsupposita cognitione illius, ejusque actus appellatur appetitus elicitus. Appetitus, qui dicitur innatus, semper est naturalis; alter vero non semper, sed tunc solum, cum consentaneus est naturæ appetentis ac proinde etiam necessarius saltem quoad specificationem (1). Hisce prænotatis

Quid
sit appetitus
naturalis
innatus,

quid elicitus.

(1) Vide Suarez, disp. *Metaph.* 1, sect. 6, n. 3, seqq. Egregie declarat hæc P. Fonseca, *Metaphys.*, lib. 1, cap. 1, quest. 1, art. 3.

Minor adducti syllogismi manifesta est: quia appetitus naturalis rei impossibilis naturalem inordinationem importat.

Major vero probatur ab Aquinate (1) tribus rationibus, quarum hæc summa est, quia nempe homo naturaliter appetit: α) suam perfectionem: β) operationem: γ) et felicitatem.

Proponit igitur primo (Aristoteles) quod omnibus hominibus naturaliter desiderium inest ad sciendum. Cujus ratio potest esse triplex: α) primo quidem, quia unaquæque res naturaliter appetit perfectionem sui: unde et materia dicitur appetere formam, sicut imperfectum appetit suam perfectionem. Cum igitur intellectus, a quo homo est id, quod est, in se consideratus, sit in potentia ad omnia, nec in actum eorum reducatur nisi per scientiam, quia nihil est eorum, quæ sunt, ante intelligere, ut dicitur in 3.º de Anima; sic naturaliter unusquisque desiderat scientiam, sicut materia formam. β) Secundo quia quælibet res naturalem inclinationem habet ad suam propriam operationem, sicut calidum ad calefaciendum, et grave ut deorsum moveatur. Propria autem operatio hominis, in quantum homo, est intelligere. Per hoc enim ab aliis differt. Unde naturaliter desiderium hominis inclinatur ad intelligendum, et per consequens ad sciendum. γ) Tertio quia unicuique rei desiderabile est, ut suo principio conjungatur, in hoc enim uniuscujusque perfectio consistit... Substantiis autem separatis, quæ sunt principia intellectus humani, et ad quæ intellectus humanus se habet, ut imperfectum ad perfectum, non conjungitur homo, nisi per intellectum: unde et in hoc ultimo hominis felicitas consistit. Et ideo naturaliter homo desiderat scientiam (2).

Denique probatur eadem Major a signo: quo argumento utitur Aristoteles. Nam omnes homines naturaliter amant sensus et appetunt sentire, nec solum propter aliquam utilitatem vel usum vitæ, sed propter ipsum sentire, etiamsi nulla inde alia utilitas secutura sit. Sic v. g. cupiunt videre res pulchras et audire facta ab aliis narrata vel suaves concentus, etiamsi talis visio vel auditio non referatur ad ulteriorem aliquem finem, præter ipsam voluptatem videndi vel audiendi, atque adeo res cognoscendi.

(1) Lib. 1.º *Metaphysicor.*, lect. 1, initio.

(2) S. Thom., lib. 1.º *Metaphys.*, lect. 1, ab initio.

Adde quod ex sensibus illum præ aliis diligimus, qui est maxime omnium cognoscitivus, nempe visum, unde etiam ad exaggerandam amoris magnitudinem, quo aliquem prosequimur, dicere solemus illum nos diligere sicut pupillam oculorum. Hoc autem signum est, quod scire maxime appetamus. Visum porro esse inter omnes sensus maxime cognoscitivum, ex eo patet, quia per illum cognoscimus plures rerum differentias (1), quemadmodum fusius declarat S. Thomas (2).

Et hæc quidem probant, hominem non tantum appetitu innato, sed etiam elicitō naturaliter appetere scientiam.

Ahuc tamen speciatim declarari potest appetitu elicitō naturaliter appeti scientiam, «non quod homo aut ex necessitate semper exerceat amorem vel desiderium scientiæ, quoties de illa cogitat, neque quod spernere non possit, eamque inquirere nolle: utrumque enim contra experientiam est;» quare appetitus elicitus naturalis scientiæ non est intelligendus tamquam omnino necessarius sive quoad exercitium, sive quoad specificationem; sed quatenus appetitus elicitus scientiæ est valde consentaneus humanæ naturæ, et quatenus est quoque aliquo modo necessarius quoad specificationem. «Tum quia licet homo possit negligere scientiam, vel nolle illam quoad appetitum efficacem quærendi illam; id tamen solum accidere potest propter extrinsecas causas seu impedimenta, quæ ex accidenti adjunguntur scientiæ, nimirum propter laborem et difficultatem, quam habet scientiæ studium, aut quia impedit aliarum rerum inquisitionem, quibus homo vel indiget, vel affectus est, vel ob alias similes causas. Unde rudiores ingenio minus videntur scientiam appetere ob difficultatem, quam etiam impossibilitatem vocavit Aristoteles (6 *Politico*rum cap. ultimo). At vero per sese scientia non potest displicere; atque ita seclusis impedimentis, necessitate quadam amatur, saltem quoad specificationem. Atque hoc quidem maxime verum habet in scientia in communi, quatenus scientia est; tamen etiam est suo modo verum de

(1) Vide Aristot. 1.º *Metaphys.*, cap. 1; S. Thom. ib. loc. cit.; Suarez. disp. *Metaph.* 1. sect. 6, n. 10 seqq.; Mauri in *Paraphrasi* ibid.

(2) Loc. cit.

qualibet scientia in particulari, si in ea veritatis cognitio in tali materia per se spectetur; semper enim est illa perfectio per se expetibilis homini» (1).

«Quod si contingat hominem unam scientiam non amare, ut alteri intendat; hoc etiam reducitur ad extrinseca impedimenta, de quibus diximus, nam quia homo non potest utramque scientiam acquirere, et unius studio ab alterius perfecta inquisitione impediretur; ideo illam omittit, ut hanc obtineat. Atque hoc modo quidam homines ex individuali et propria complexione ad unam scientiam magis afficiuntur quam ad aliam; per se tamen ac seclusis impedimentis, vel (quod idem est) si una alteram non impediret, omnes scientias naturaliter appeteremus, nec ratione unius alteram despiceremus (2).

Hinc patet, quid sit hic appetitus scientiae in homine. «Si enim sit sermo de appetitu elicto, constat esse actum voluntatis vel efficacem, vel saltem inefficacem et per simplicem complacentiam, quae maxime naturalis est, et manet etiam in his, qui efficaciter non intendunt seu diligunt scientiae vacare. Si vero sit sermo de pondere naturali, illud potest considerari ut immediate terminatum ad ipsam scientiam; et sic non est aliud quam intellectus ipse et capacitas ejus, quae scientiam respicit ut propriam perfectionem» (3).

Ex iis facile solvuntur argumenta, quae in contrarium obijciuntur, viderique possunt apud S. Thomam (4), Fonseca (5), Alamannium (6), aliosque (7).

270. PROPOSITIO 2.^a Datur apud homines non paucorum rerum scientia.

(1) Vide S. Thom., lib. 1.º *Metaph.*, lect. 1, paulo post initium. Nec obstat, si aliqui homines.

(2) Suarez., disp. *Metaph.* 1, sect. 6, n. 13. Cfr. Fonseca, lib. 1 *Metaph.*, c. 1, q. 1, sect. 6; Alamanni, *Summ. Philosoph.*, prim. part. q. 37, art. 2 et 3.

(3) Suarez, loc. cit. n. 14, ubi plura.

(4) Lib. 1.º *Poster.*, lect. 7.

(5) Loc. cit., sect. 1.º et 7.º

(6) Op. cit. q. 37, art. 2 et 3.

(7) Cfr. quae ab Scepticis obijciuntur contra existentiam certitudinis.

Patet propositio experientia. Nam passim instituuntur demonstrationes certae, constantes propositionibus evidentibus, quas nemo sanus in dubium revocare valet: harum demonstrationum pleni sunt libri Mathematicorum.

Itemque negari nequit scientias philosophicas, Metaphysicam, Philosophiam naturalem et Moralem, Mathesim, aliasque veri nominis scientias esse. Nam licet non pauca contineant incerta atque opinionibus variis hominum et controversiis obnoxia; alia tamen plura tractant, quae evidentibus certissimisque demonstrationibus probantur. Nec in re manifesta diutius inherere necesse est.

271. Unum modo restat adnotare, scientiam duplici via comparari posse, *inventione ac disciplina*.

Id in primis constat facto ipso. Quemadmodum enim historiae scientiarum testantur, innumerae sunt demonstrationes conclusionesque, quas summa ingenia, nemine docente, proprio Marte inveniunt, ut patet potissimum in scientiis physicis et mathematicis; et ex hujusmodi tandem inventis in unum conglobatis, conflatae sunt scientiae totales. Certum ergo est scientiam comparari posse propria inventione. Quod vero disciplina doceri possit scientia, demonstratione non eget, cum per se constet ex collegiis passim erectis librisque conscriptis ad tradendas discipulis scientias.

Ratio vero hujus rei in promptu est; nam scientia generatur in mente ex applicatione primorum principiorum ad subjecta vel entia, quorum vel memoria retinetur vel actu experimentum sumitur. Atqui hoc fieri potest vel sub ductu magistris, vel etiam proprio Marte, licet longe difficilius fiat hoc secundo modo. Ergo...

Apposite S. Thomas: *Sicut... aliquis dupliciter sanatur, uno modo per operationem naturae tantum, alio modo a natura cum adminiculo medicinae, ita etiam est duplex modus acquirendi scientiam, unus quando naturalis ratio per seipsam devenit in cognitionem ignotorum, et hic modus dicitur inventio; aliud quando rationi naturali aliquis exterius adminiculatur, et hic modus dicitur disciplina. In iis autem, quae sunt a natura et arte, eodem modo operatur ars et per eadem media, quibus et natura. Sicut enim natura in eo, qui ex frigida causa laborat, calefaciendo induceret sanitatem, ita et medicus: unde et ars*

Existencia scientiae omnibus in comperto est.

Quotuplici modo comparari scientia possit.

dicitur imitari naturam. Similiter etiam contingit in scientiæ acquisitione, quod eodem modo docens alium ad scientiam ignotorum deducit seipsum in cognitionem ignoti. Processus autem rationis perveniens ad cognitionem ignoti in inveniendis est, ut principia communia per se nota applicet ad determinatas materias, et inde procedat in aliquas particulares conclusiones, et ex his in alias: unde et secundum hoc unus alium docere dicitur, quod istum discursum rationis, quem in se facit ratione naturali, alteri exponit per signa. Et sic ratio naturalis discipuli per huiusmodi sibi proposita, sicut per quaedam instrumenta pervenit in cognitionem ignotorum (1).

Objectio. Nec dicas, scientiam inventionem comparari non posse, propterea quod secus mens nostra veritatem gigneret, veritas autem gigni nequit, cum sit æterna.

Utrum mens signat veritatem. Respondeo enim facile mentem, cum scientiam invenit, gignere veritatem dumtaxat subjectivam, non autem objectivam, nempe *assequitur cognitiones objectis conformes*. In quo nulla est repugnantia, ut patet; immo id ipsum quoque fit, cum scientia per magistri doctrinam comparatur. Nec vero veritas subjectiva, quam nos discendo assequimur, æterna est; veritas vero objectiva necessariorum enuntiationum dici solet æterna, primo *positive* quia a Deo necessario cognoscitur ab æterno, et deinde *negative*, quia præscindit ab omni tempore, nec limitatur ad certam aliquam durationem. Sola denique veritas ontologica divine essentiae divinorumque attributorum est æterna.

ARTICULUS II.

Utrum ratio humana rerum omnium notitiam assequi possit (2).

272. Sed jam alter error longe perniciosior aggrediendus est eorum, qui nihil putant esse humanæ mentis captum transcendens; in quo errore versantur non solum Rationalistæ, verum etiam Pantheistæ ideales, qui realitatem omnem

(1) S. Thom., *de Verit.*, q. 11, art. 1.

(2) Cfr. de hac materia Tongiorgi, *Inst. Philosoph.*, vol. 1. *Logica*, a n. 728.

in mera evolutione ideæ vel cogitationis reponunt, ut nihil velint esse in rerum natura, nisi quod successive cogitatur ab unico Ente; immo et ipsi Materialistæ ac Positivistæ, qui quidquid sensuum nostrorum experientiam effugit, inter fictiones et chimæras mentis, quibus nihil objectivum respondeat, amandant. Contra huiusmodi ergo, non dicam Philosophos, sed insolentissime sibi præfidentes homines, ostendendi sunt in primis limites rationis humanæ, tum inquirendum, an et quomodo rerum captum nostrum supergredientium notitiam assequi possimus.

Prius autem nota, quid sit veritatem superare captum hominis. Ea veritas superat captum hominis, quam mens suis viribus naturalibus assequi nequit, vel quia terminos ipsos, aut saltem prædicatum, penitus ignorat, vel quia saltem scire non potest convenientiam aut discrepantiam subjecti et prædicati. Et bifariam fieri potest, ut veritas intelligentiam rationis humanæ excedat: *absolute et simpliciter*, et *secundum quid*; *per se* et *per accidens*. Absolute et simpliciter, quando *nullo modo* possumus naturali lumine rem assequi: hoc modo *mysterium Smæ. Trinitatis* vel *Inarnationis Domini N. Jesu Christi* aciem humanæ mentis effugit. Secundum quid, quando licet rem *aliquo modo* cognoscere possumus, non tamen certo ac perfecte: sic superant intellectum nostrum veritates naturalis ordinis bene multæ, de quibus disputat Philosophia. Item *per se* dicitur superare captum veritas, quando impotentia cognoscendi oritur ex nativa mentis imbecillitate atque improportione cum objecto cognoscendo, quemadmodum accidit in iis, quæ absolute ac simpliciter sunt supra rationem. *Per accidens* vero dicitur veritas excedere nostram intelligentiam, quando impotentia cognoscendi enascitur, non ex nativa intellectus imperfectione, sed ex externo aliquo impedimento virium naturalium, quæ adsunt, exercitium præpediente. Hoc pacto plurimæ veritates naturalis ordinis, licet intellectui per se proportionatæ, non tamen satis cognoscuntur ab animo nostro, vel propter statum conjunctionis cum corpore, vel propter alias difficultates; et sic id, quod est objectum proportionatum pro intellectu in statu separationis, nempe essentia animæ rationalis, non est satis proportionatum pro statu

Materialistæ
ac Positivistæ.

Quamnam
dicatur veritas
captum
superans, et
quotuplici modo
possit
superare.

Rationalistæ
ac Pantheistæ
transcenden-
tales.

conjunctionis. Aliæ vero veritates cognosci nequeunt a multis individuis propter impedimenta peculiararia.

Mysteria. Porro veritates absolute ac simpliciter et per se intellectui humano imperviæ vocantur *mysteria*. Queritur ergo primo

§. I.—NUM SINT VERITATES, QUÆ ABSOLUTE VEL SIMPLICITER
ET PER SE CAPTUM HOMINIS EXCEDANT.

273. PROPOSITIO 1.^a Dantur veritates, quæ absolute et simpliciter ac per se rationem humanam transcendunt.

Demonstratur
existentia verita-
tum captum
humanum
excedentium.

Est propositio certa ex epistolis, *Gravissimas et Tuas libenter* a Pio IX Pontifice Max. ad Archiepiscopum Frisingensem datis 11 Dec. 1862 et 21 Dec. 1863; unde extracta fuit doctrina his verbis in *Syllabo* n. IX contenta et proscripta: *Omnia indiscriminata dogmata religionis christianæ sunt objectum naturalis scientiæ seu Philosophiæ; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus, etiam reconditiorebus, dogmatibus scientiam pervenire, modo hæc dogmata ipsi rationi tamquam objectum proposita fuerint.*

Huic affinis est alia propositio in num. IV ejusdem Syllabi damnata, quæ sic sonat: *Omnes religionis veritates ex nativæ humanæ rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma, qua homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat* (1).

Idem constat ex Concilio Vaticano in Constitutione dogmatica de Fide cap. 4 de *Fide* et *ratione*: canon vero primus huic capiti respondens in hæc verba conceptus est: *Si quis dixerit, in revelatione divina nulla vera et proprie dicta mysteria contineri; sed universa fidei dogmata posse per rationem rite excullam e naturalibus principiis intelligi, et demonstrari, anathema sit.*

Probatur autem propositio 1.º experientia. Ut enim de aliis nunc taceam, secreta cordis alterius nemo valet penetrare, nemo etiam futura contingentia certo cognoscere, nisi

(1) Proscripta porro hæc doctrina fuerat in *Epist. Encycl. Pii IX, Qui pluribus*. 9 Decemb. 1846, et *Encycl. Singulari quidem*, 17 Martii 1856, et *Alloc. Maxima quidem*, 9 Junii 1862.

solus Deus, quemadmodum alibi ostenditur. Angeli enim sive boni sive mali, si suis naturalibus viribus relinquantur, poterunt quidem conjectura aliqua plus minus probabiliter futura hujusmodi assequi, certo autem prævidere nequeunt. Hinc futurorum liberorum præscientia apud omnes ut signum divinitatis habetur.

Prob. 2.º Existit Deus, natura infinita, quam noster intellectus non alio modo cognoscere potest, in hac vita, quam assurgendo ex creatis effectibus, quemadmodum et docet experientia, et ratio probat in naturali Theologia (1). Atqui ex effectibus hisce creatis impossibile est infinitam naturam Dei, quanta et qualis in semetipsa est, cognoscere. Nam effectus creati omnes, sive seorsim sive collective sumpti, in immensum distant ab infinita natura. Ex perfectionibus autem effectus quantumvis comprehensive perceptis, nisi adæquent virtutem ac perfectionem causæ, nequit mens assurgere ad plene cognoscendam perfectionem causæ. Ergo fatendum est dari ordinem veritatum ad naturam divinam spectantium, quæ absolute, simpliciter ac per se captum humanæ mentis supergrediuntur. (2).

Prob. 3.º Idipsum probat S. Thomas ex variis intelligibilium gradibus. *Duorum enim, quorum unus alio rem aliquam intellectu subtilius intuetur, ille cujus intellectus est elevatior, nulla intelligit, quæ alius omnino capere non potest. Intellectus autem angeli plus excedit intellectum humanum, quam intellectus optimi Philosophi intellectum rudissimi idiota, quia hæc distantia inter speciei humanæ limites continetur, quos angelicus intellectus excedit. Cognoscit quidem angelus Deum ex nobiliori effectu, quam homo, quantum ipsa substantia angeli, per quam in Dei cognitionem ascendit. Multoque amplius intellectus divinus excedit angelicum, quam angelicus humanum. Ipse enim intellectus divinus sua capacitate substantiam suam adæquat, et ideo perfecte de se intelligit, quid est, et omnia cognoscit, quæ de seipso intelligibilia sunt. Non autem naturali cognitione*

(1) Vide S. Thom. 1, p. q. 12, a. 4 et 12; 1.º dist. 3, q. 1, a. 1; 4.º dist. 49, q. 2, a. 6; de *Verit.*, q. 8, a. 3; 3.º *Contr. Gent.*, c. 49.

(2) Vide S. Thom., locis nuper citatis: et adde lib. 1.º *Contr. Gent.*, cap. 3; lib. 3. *Contr. Gent.*, c. 50, 52; et lib. 4, cap. 1; *Opusc. de Trinit. super Boet.*, q. 1, a. 2. *Cfr.* 1, part., q. 32, a. 1.

angelus de Deo cognoscit, quid est, quia et ipsa substantia angeli per quam in Dei cognitionem ducitur, est effectus causæ virtutem non adequans. Unde non omnia, quæ in seipso Deus intelligit, angelus naturali cognitione capere potest; nec ad omnia, quæ angelus naturali sua virtute intelligit, humana ratio sufficit capienda. Sicut igitur maximæ amentix esset idiota, qui ea, quæ a Philosopho proponuntur falsa assereret, propter hoc quod ea capere non potest; ita et nullo amplius nimix stultitiæ esset homo, si ea, quæ divinitus angelorum ministerio revelantur, falsa esse suspicaretur, ex hoc quod ratione investigari non possunt (1).

Prob. 4.º ex eodem Angelico. Etenim idem manifestatum ex defectu, quem in rebus cognoscendis quotidie experimur. Rerum enim sensibilibus plurimas proprietates ignoramus; earumque proprietatum, quas sensu apprehendimus, rationem perfecte in pluribus invenire non possumus. Nullo igitur amplius illius excellentissimæ substantiæ transcendentis omnia intelligibilia ratio investigare non sufficit. Hinc etiam consonat dictum Philosophi, qui asserit, quod intellectus noster sic se habet ad prima entium, quæ sunt manifestissima in natura, sicut oculus vespertilionis ad solem. (*Melaph.*, lib. 2, text. Comm. 1) (2).

274. Dices 1.º Objectum intellectus humani dicitur esse ens qua tale aut etiam verum. Atqui nulla notio esse potest, quæ non contineatur sub ente qua tali, quæque non sit aliquod verum. Ergo...

Resp. *disting.* primum membrum Majoris. Ens qua tale dicitur objectum intellectus humani proportionatum *neg.*, adequatum, et quod utcumque attingi possit, sive clare sive confuse, sive proprio conceptu sive secus, *conc.*

Et *contra*dist. Min. Nulla notio esse potest, quæ non contineatur sub ente qua tali, quatenus cognita vel intellecta sub ratione entis qua talis intelligatur omnis quæcumque veritas, *neg.* Quatenus de qualibet ratione prædicari potest notio entis, *conc.*

(1) S. Thom. 1.º *Contr. Gent.*, c. 3; *Adhuc*, ex intelligibilium gradibus.

(2) S. Thom. *ibid.*, *Adhuc*, idem apparet.

Disting. etiam alterum membrum Majoris; verum dicitur objectum intellectus in hoc sensu, quod intellectus cognoscere possit omne verum, *neg.*, in hoc sensu, quod ratio veri sit formale objectum sub quo intellectus omnia apprehendit, *conc.*

Concedo alterum membrum Minoris, nempe quod nulla sit ratio, quæ non sit aliquod verum. Et *neg. conseq.*

Dices 2.º Quidquid est bonum, potest appeti a voluntate. Ergo quidquid est verum potest pariter esse objectum intellectus.

Resp. *dist. ant.*, si sufficienter proponatur per cognitionem præviam, *conc.*, secus *neg.*

Et similiter *distingui* potest *conseq.* Si objectum rite proponatur intellectui cognoscendum, *trans.*, aliter *neg.* Sunt autem plura, quæ intellectui proportionata non sunt, ac proinde naturaliter nequeunt ipsi sufficienter proponi.

§ II.—QUOMODO POSSINT A NOBIS COGNOSCI VERITATES SUPRA RATIONEM POSITÆ.

275. PROPOSITIO 2.^a Veritates captum rationis excedentes nequeunt a nobis cognosci nisi ope divinæ revelationis; quæ ubi contigerit, integrum homini non est amplecti vel respicere veritates ita manifestatas, sed credere debet illas firmissima fide.

Prima pars diserte docetur a Concilio Vaticano hisce verbis. *Præter ea, ad quæ naturalis ratio pertingere potest, credenda nobis proponuntur mysteria in Deo abscondita, quæ, nisi revelata divinitus, innotescere non possunt* (1).

Ut vero probetur propositio ratione, duo ostendenda sunt: *primum, mysteria, Deo revelante cognosci posse; alterum, mysteria nullo alio modo innotescere nobis posse.*

Primum horum patet. Quia neque est ulla repugnantia ex parte Dei; siquidem Deus et novit omnia, et habet in sua sapientia plures modos, quibus illustrare mentem humanam possit. Sane si homo homini loquela aliisque signis manifestat intima sua sensa? Quisnam tam vecors fuerit, qui Deo denegatam velit facultatem hominibus revelandi sua secreta?

(1) Concil. Vatic., *Const. dogmatica de Fide*, cap. 4. *De fide et ratione.*

Mysteria
revelatione
cognosci
possunt.

Quibus
modis uti possit
Deus
ad revelandas
hujusmodi
veritates.

Cæterum si modum scire quaeris, quo Deus revelare homini possit mysteria, ex doctrina S. Thomæ (1) revelationes divinæ continere possunt et immissionem novarum specierum vel ordinationem olim acquisitarum et augmentum luminis intellectualis ad certo judicandum de iis, quæ mediis hisce speciebus menti repræsentantur. Nam repræsentantur divinitus menti Prophætæ quandoque mediante sensu exterius formæ sensibiles, sicut Daniel vidit scripturam parietis (2), quandoque autem per formas imaginarias, sive omnino divinitus impressas, non per sensum acceptas (puta si alicui cæco nato imprimerentur in imaginatione colorum similitudines, i. e. species), vel etiam divinitus ordinatas ex his, quæ a sensibus sunt acceptæ, sicut Hieremias vidit ollam succensam a facie Aquilonis (3); sive etiam imprimendo species intelligibiles ipsi menti, sicut patet de his, qui accipiunt scientiam vel sapientiam infusam, sicut Salomon et Apostoli (4).

Lumen autem intelligibile quandoque quidem imprimitur menti humanæ ad judicandum ea, quæ ab aliis visa sunt; sicut dictum est (hic supra) de Joseph (qui exposuit somnium Pharaonis), et sicut patet de Apostolis, quibus Dominus aperuit sensum, ut intelligerent scripturas (5); et ad hoc pertinet interpretatio sermonum; sive etiam ad judicandum secundum divinam veritatem ea, quæ cursu naturali homo apprehendit; sive etiam ad judicandum veraciter et efficaciter ea, quæ agenda sunt (6).

Quibus similia docet alibi S. Doctor: *Revelatio fit quodam interiori et intelligibili lumine mentem elevante ad percipienda ea, ad quæ per lumen naturale intellectus pertingere non potest. Sicut enim per lumen naturale intellectus rediit certus de his, quæ lumine illo cognoscit, ut de primis principiis, ita de his, quæ supernaturali lumine apprehendit, certitudinem habet... Cum prædicto autem lumine mentem interius illustrante adsunt*

(1) 2. 2. q. 173, a. 2 et 3; 3.º *Contr. Gent.*, c. 154, initio; de *Verit.*, q. 12, a. 7.

(2) Vide *Daniel*, cap. 5. v. 25.

(3) *Hierem.*, cap. 1. v. 13.

(4) *Luc.* 24, v. 45.

(5) *Luc.* 24, v. 45.

(6) 2. 2. q. 173, a. 2.

aliquando in divina revelatione aliqua exteriora vel interiora cognitionis auxilia, utpote aliquis sermo exterius sensibilibiter auditus, qui divina virtute formetur, aut per imaginationem interius, Deo faciente, perceptus, sive etiam aliqua corporaliter visa exterius a Deo, vel etiam interius in imaginatione descripta, ex quibus homo per lumen interius menti impressum cognitionem accipit divinarum: unde hujusmodi auxilia sine interiori lumine ad cognitionem divinarum non sufficiunt, lumen autem sufficit sine istis (1).

Paucis: prophetica revelatio fit secundum quatuor, scilicet secundum influxum intelligibilis luminis, secundum immisionem intelligibilium specierum, secundum impressionem vel ordinationem imaginabilium formarum, et secundum expressionem formarum sensibilibum (2).

Hinc nec repugnare potest ex parte hominis, Deo revelante, mysteria, utcumque captum excedant, cognosci posse. Non quod homo revelatione facta, intelligat, quomodo sint in seipsis mysteria; sed quia intelligit illa admittenda esse, et sic cognoscit id, quod nisi media revelatione nosse non potuisset. V. g. intelligit homo per revelationem Deum esse trinum in personis et unum in natura, licet nesciat, quomodo sit Deus trinus in personis: novit Verbum assumpsisse humanitatem in Christo, licet non intelligat, quomodo sit Verbum unum hypostatice cum humanitate. Id quod passim accidit quoque in naturalibus inter rudes, qui multa amplectuntur ut vera, ex testimonio et auctoritate alicujus sapientis, licet non intelligant, quomodo se habeant in seipsis. Immo in sapientibus idem evenit, siquidem non raro cognoscunt certo quædam, ignorantes modum, secundum quem sunt: sic scimus certo animam rationalem esse formam corporis humani, et ignoramus modum, quo illa cum hoc unitur: scimus eandem animam vivificare materiam, at modum, quo id fiat, assequi non valemus. Neque enim necesse est ad judicandum certo de re aliqua, aut ideas terminorum intuitivas habere, aut intrinsece et ex propriis rei meritis terminorum convenientiam vel discrepantiam percipere; sed sæpe conce-

(1) 3.º *Contr. Gent.*, c. 154, initio.

(2) S. Thom., 2. 2. q. 173, a. 3. *Cfr. de Veritate*, q. 12, a. 7.

ptibus abstractivis, immo et analogicis, contenti esse debemus, et ad assentiendum uti possumus motivo auctoritatis, potissimum si sit illa infallibilis.

Ratio vero est, quia si Deus revelat influendo in ipsum lumen intellectuale, vel immittendo novas species aut ordinando jam habitas, facilius intelligitur, quod possit homo percipere, quæ prius non capiebat, quam quod rudis per doctrinam magistri erudiri possit. Magister enim nec influere potest in lumen intellectuale discipuli, ut illud confortet, augeatve, nec proprie imprimit novas species, sed tantum extrinsece proponit objecta cum apto ordine, ut ille abstrahat species, quibus intelligat; vel etiam juvat exemplis sensibilibus. Deus autem multo plus efficere valet, et infundendo novas species et elevando atque intrinsece immutando perficiendoque lumen intellectus (1).

Mysteria
aliter quam per
revelationem
nequeunt
cognosci.

276. *Jam probatur secundum, quod nempe mysteria nullo alio modo nisi per revelationem cognosci possint.* Loquimur enim de hac vita, nam in altera vita, Beati videndo Deum multo perfectius intelligunt mysteria, quam nos possimus hic per fidem. In hac autem vita non est alius modus, quia si mysteria superant captum hominis, certum est neminem posse illa intelligere per seipsum, sive per sensus sive ope ratiocinii. Si autem nequit per seipsum intelligere indiget magisterio alterius, a quo edoceatur; nec vero satis est magisterium alterius hominis, quia nemo est inter homines, qui mysteria per seipsum invenire potuerit, siquidem simpliciter et absolute captum humanum transcendunt. Ergo recurrendum est ad magisterium Dei vel immediate a seipso, vel mediis angelis exercitum ope revelationis.

Postquam autem Deus semel uni homini mysterium aliquod revelaverit, potest is aliis quoque hominibus illud proponere. Et ita factum est, ut mysteria a Deo Prophetis et Apostolis revelata, per traditionem ab aliis ad alios homines, ab aliis ad alias nationes generationesque, propagarentur.

Utilitas
revelationis
divinæ.

Cæterum ob triplex emolumentum docet Angelicus convenientissimam esse homini revelationem veritatum supernaturalium: α) ad veriolem Dei divinorumque cognitionem

(1) Vide S. Thom., 2. 2. q. 173, a. 2, initio.

habendam: β) ad reprimendam præsumptionem, quæ mater erroris est: γ) ad majorem perfectionem hominis. Quæ fuse declarata vide apud eundem S. Doctorem (1).

277. *Secunda pars propositionis probatur.* Homo tenetur revelationem, si quam Deus fecerit, amplecti firmissima fide.

Homo tenetur
revelationem a
Deo faciam
amplecti.

Probatur. Etenim Deus loquitur, ut hominem doceat, ac proinde vult, ut sibi loquenti credatur. Qui ergo nollet revelationem sufficienter propositam amplecti, is profecto Deo summam inferret injuriam. Nam stante voluntate Dei, ut credamus, nemo potest respuere revelationem, nisi vel quia non existimat Deum fide dignum esse, vel quia non vult acquiescere voluntati illius: quorum alterum lædit obedientiam Summo Parenti debitam, alterum veritatem infinitæ Sapientiæ, quæ nec falli potest nec fallere.

Immo vero revelationi adhærendum est assensu firmissimo et quamlibet naturalem certitudinem superante. Et ratio est, quia, ut alias dictum est; certitudo proportionem servet necesse est cum motivo assensus. Atqui motivum, quo quis revelationem amplectitur, omnium firmissimum est, nempe auctoritas divina, seu infinita Dei sapientia et veritas, ut fusius docent Theologi, de certitudine fidei supernaturalis disputantes.

Rationalistæ, ut probent nullum esse officium revelationem amplectendi, objicere solent, mysteria contra rationem esse, quæ impietas breviter repellenda est.

§ III.—OBJECTIONES RATIONALISTARUM.

278. *Objic. 1.º* Nihil certo firmiterque tenendum est, nisi quod clare et distincte percipitur. Atqui mysteria clare et distincte percipi nequeunt. Ergo...

Resp. dist. Major., in veritatibus ordinis naturalis, *conc.*, in omnibus absolute cujuscumque ordinis veritatibus, *neg.* vel *subdist.*, nisi quod clare et distincte percipitur, saltem quantum attinet ad evidentiam credibilitatis, *conc.*, quatenus omnia ex intrinseca evidentiâ constare nobis debeant, ad hoc ut certo assensu teneantur, *neg.*

(1) Lib. 1.º *Contr. Gent.*, c. 5, *Est etiam necessarium.*

Major objecti syllogismi continet Cartesianum principium evidentiæ, quod nequit applicari ad omnem cognitionem certam cuiusvis ordinis, nisi hoc sensu intelligatur, quod omnis certa cognitio requirit sive internam evidentiam veritatis, sive saltem externam credibilitatis. Nam veritates fidei divinæ non gaudent intrinseca evidentiâ, qua in seipsis pateant, sed sola externa, qua patet dumtaxat, quod *evidens sit illas firmissime credi posse*, ob externa nempe motiva credibilitatis, quæ declarare ad Theologos spectat.

Objic. 2.º Mysteriis fides adhibenda non est. Nam illis solis propositionibus fides est adhibenda, quas ratio suadet esse veras, secus enim assensus rationalis non foret. Atqui mysteria ratio nequit suadere vera esse, utpote quæ sunt supra rationem. Ergo...

Resp. *Neg.* assert. ad probat. *dist.* Major. lis solis propositionibus fides est adhibenda, quas ratio suadet esse veras, ex motivis, sive intrinsecis sive extrinsecis, *conc.*, ex solis motivis intrinsecis, *neg.*

Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq.

Objic. 3.º Deus, quem adoro, inquit Rousseau, tenebrarum Deus non est, nec intellectum mihi largitus est, ut eo non uterer. Injuriam ergo facit rationis auctori, quicumque dicit rationem subjiciendam esse.

Resp. *dist.* primum membr. antec., Deus non est Deus tenebrarum, quatenus in seipso summe intelligibilis est, *conc.*, quatenus a nobis etiam intelligi, prout est in se, possit naturali lumine, *neg.*

Dist. etiam alterum membrum antecedentis, Deus non est mihi largitus intellectum, ut eo non uterer in investigandis veritatibus ordinis naturalis, *conc.*, in iis, quæ illi per se impervia sunt, *subdist.*, non est mihi largitus intellectum, ut eo non uterer ad exquirendas internas rationes, *omitto*, ad credendum, si revelantur, *conc.*

Dist. etiam cons., qui dicit rationem subjiciendam esse auctoritati Dei revelantis, *neg.*, præiudiciis, erroribus, dubiis- que imprudentibus, *conc.* (1).

(1) Vide Tongiorgi, loc. cit., n. 736, 2.º et n. 737.

Objic. 4.º Fides cæca mysteriis adhibita rationi contradicit, ut constat 1.º ex difficultate, quam homines experiuntur in credendo; 2.º ex eo quod huiusmodi fides rationem enervat, impedit, ac timidam facit.

Resp. *dist.* assert. Si mysteria extrinsecis argumentis non satis comprobentur, aut appareant credibilia, *trans.*, secus, *neg.*

Tum *nego* utramque rationem: primam quidem, quia difficultas in assentiendo spectari potest vel ex parte intellectus vel ex parte voluntatis. At ubi constat sufficienter de revelatione, mysteriorumque credibilitas evidens est, non est contra rationem, sed maxime rationi consentaneum, ut intellectus ad assensum voluntatis imperio inclinetur, nec in hoc ulla intellectus difficultatem reperit.

Voluntas vero, si quam in iisdem adjunctis difficultatem in imperando intellectui assensum experiatur, eam non aliunde derivat, quam ex animi elatione aliave inordinata cupiditate, quam ratio dicitat frenandam esse.

Alterum quoque argumentum inane est. «Non enim fides Deo adhibita rationem enervat, sed corroborat et elevat; non impedit, sed tutatur ac dirigit; nec facit timidam, sed reddit cautiorem, ut et de iis, quæ supra se sunt, non temere iudicet, et ea, quæ humanæ subsunt investigationi, accuratius expendat» (1).

Objic. 5.º Revelatio spoliât rationem libertate atque independentia sibi debita. Ergo nulla revelationis est habenda ratio.

Resp. nullam esse rationis libertatem atque independentiam. Vel enim evidens est objectum, quod ipsi proponitur, vel non. Si est evidens, nequit intellectus dici liber aut independentis, siquidem, ut alibi scripsimus, necessitatur ad assensum. Si vero objectum non est evidens, nequit ex seipso determinari ad assensum, sed indiget imperio atque inclinatione voluntatis. Iterum ergo etiam circa objectum invidens nequit dici intellectus liber atque independentis; quia libertas proprie loquendo solius dei est voluntatis, quæ est formaliter libera.

Et solum dici potest intellectus improprie liber per ordinem ad libertatem voluntatis, quatenus ex imperio hujus potest

(1) Tongiorgi, loc. cit., n. 739.

induci ad operandum, quando per objectum suum non satis determinatur. Jam vero etiam in hoc sensu non est intellectus penitus liber, ut liceat sibi quomodolibet in assentiendo se gerere, quia voluntas licet *physice quidem possit*, non tamen *moraliter* potest quemcumque assensum vel dissensum imperare intellectui, quemadmodum vellent ii effreni licentiae patroni, qui se dicunt *liberi cogitatores*; vetat enim id naturalis honestas et rationis dictamen. Et ut de sola quaestione nostra loquamur, evidens est, Deo loquenti aures esse prebendas, nec posse voluntatem, salvis honestatis officiis, cum de revelatione divina sufficienter constat, dissensum a voluntate imperari intellectui aut assensum contrarii erroris. Plura de hoc dabit Salvator Tongiorgi (1).

Obijciunt quoque Rationalistae mysteria contra rationem esse: quod argumentum accuratius repellendum est.

§ IV.—UTRUM QUÆ SUNT SUPRA RATIONEM, SINT CONTRA RATIONEM.

279. PROPOSITIO 3.^a Quæ sunt supra rationem, non nisi absurdissime dici possunt esse contra rationem; neque ulla potest esse inter rationem veritatesque revelatas veri nominis dissensio.

Prima pars certa est ex damnatione hujus propositionis in *Syllabo* notatæ: *Christi fides humana refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis dissensio* (2).

Probatur autem sola declaratione terminorum. Nam enunciabile aliquid esse supra rationem significat rationem illud sua virtute nativa assequi non posse, seu convenientiam vel repugnantiam terminorum illius non posse intueri; contra rationem autem esse aliquid, tantumdem est, ac rationi repugnare, nempe mentem falsitatem illius perspicere. Atqui hæc duo evidenter toto cælo distant, *rationem aliquid non posse*

(1) Loc. cit. a n. 739. Cfr. aliæ difficultates apud cl. P. Josephum Mendive.—*Inst. Philos. Scholast., Logic.*, n. 443 seqq.

(2) *Syllab.*, n. VI. Propositio vero ista proscripita jam fuerat a Pio IX in Epist. Encycl. *Qui pluribus*, 9. Novembr. 1846 et in Allocut. *Maxima quidem*, 9. Junii 1864.

cognitione assequi, et rationem cognoscere falsitatem illius. Ergo non quia aliquid sit supra rationem, eo ipso dici potest, nisi per summam insaniam et conceptuum confusionem, esse contra rationem.

Altera pars docetur a Concilio Vaticano: *Verum etsi fides sit supra rationem, nulla tamen unquam inter fidem et rationem dissensio esse potest: cum idem Deus, qui mysteria revelat, et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit; Deus autem negare seipsum non possit, nec verum vero unquam contradicere* (1).

Ubi habes etiam rationem assertionis, quam jam pridem indicaverat S. Thomas hisce verbis: *Illud idem, quod inducitur in anima discipuli a docente, doctoris scientia continet, nisi doceat fide: quod de Deo nefas est dicere. Principiorum autem naturaliter notorum cognitio, nobis divinitus est indita, cum ipse Deus sit auctor nostræ naturæ. Hæc ergo principia etiam divina sapientia continet. Quidquid igitur principii hujusmodi contrarium est, est divinæ sapientie contrarium; non igitur a Deo esse potest. Ea igitur, quæ ex revelatione divina per fidem tenentur, non possunt naturali rationi esse contraria* (2).

Hinc sequitur, ubicumque occurrit argumentum veritatis revelatæ contrarium, vim demonstrativam habere non posse; sed e converso ostendi posse argumentum non concludere, sive quia leges rectæ argumentationis non servantur, sive quia aliquid in eo assumitur, quod certum non est. *Cum enim fides infallibili veritati innitatur, inquit Aquinas, impossibile autem sit de vero demonstrari contrarium; manifestum est probationes, quæ contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta* (3).

Cæterum idem sacrosanctum Concilium causam reddit apparentis contradictionis, quæ vigere quandoque alicui videri potest inter fidem et rationem. *Inanis autem hujus contradictionis species inde potissimum oritur, quod vel fidei dogmata*

(1) Conc. Vatic. *Const. Dogmat. de fide divina*, cap. 4, versus med.

(2) S. Thom., 1.º *Contr. Gent.*, c. 7, arg. 2.^a, ubi plura videri possunt.

(3) S. Thom. 1. p. q. 1, a. 8. Cfr. S. August., epist. 143 (al) n. 7.

Inter fidem et rationem nulla veri nominis dissensio esse potest.

Quæ sunt supra rationem, absolute dicuntur contra rationem.

ad mentem Ecclesia intellecta vel exposita non fuerunt, sed opinionum commenta pro rationis effatis habeantur» (1).

Porro eodem docente sapientissimo Concilio: Neque solum Fides et ratio inter se dissidere nunquam possunt, sed open quoque sibi mutua ferunt, cum recta ratio Fidei fundamenta demonstret, ejusque lumine illustrata rerum divinarum scientiam excolat; Fides vero rationem ab erroribus liberet ac tueatur, eamque multiplici cognitione instruat (2).

Præterea ratio in philosophicis potissimum disciplinis plures conceptus enucleat ad divinarum dogmatum intelligentiam necessarios, quales sunt notio veri, boni, substantia, causa, etc. Fides autem plures edocet veritates etiam ordinis naturalis, quas ratio facilius, posita revelatione, probare potest ac propugnare (3).

Dices: Quod non est conforme rationi, contra rationem est. Atqui mysteria non sunt rationi conformia. Ergo sunt contra rationem.

Resp. dist. Major. Quod non est conforme rationi pure negative, quia nempe ratio illud proprio Marte non assequitur, neg. Quod non est conforme positive, seu quod positive difforme est, conc.

Et contradist. Minor, neg. conseq.

Quæ cum ita sint, sapientissime concludit Concilium Vaticanum in hæc verba: Quapropter tantum abest, ut Ecclesia humanarum artium ac disciplinarum culturæ obsistat, ut banc multis modis juvet ac promoveat. Non enim commoda ab iis ad hominum vitam dimanantia aut ignorat, aut despiciit; fatetur immo, eas, quemadmodum a Deo, scientiarum Domino, profecta sunt, ita si rite pertractentur, ad Deum, juvante ejus gratia, perducere. Nec sane ipsa velat, ne hujusmodi disciplina, in suo quoque ambitu, propriis utantur principis et propria methodo; sed justam banc libertatem agnoscens, id sedulo cavet, ne divina doctrinæ, repugnando, errores in se suscipiant,

(1) Concil. Vatic. Ibid.

(2) Ibid.

(3) Vide S. Th., Opusc. de Trinit. sup. Boëtium, quæst. 2, art. 3. Cfr. 1.^a Contr. Gent., cap. 8 et 9; Albert. M., Prolog. Summ. Theol., prim. part.

aut fines proprios transgressæ, ea quæ sunt Fidei, occupent et perturbent (1).

Atque adeo jure merito proscripta est hæc propositio in Syllabo, notata sub numero XI: Ecclesia non solum non debet in Philosophiam animadvertere, verum etiam debet ipsius Philosophiæ tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat (2).

280. PROPOSITIO 4.^a Hinc officium est Philosophi Christiani, ut nec veritates revelatas in controversiam vocet, nec ab illis in tractandis philosophicis quæstionibus penitus præscindat, immo vero diligentissime caveat, quidquid eisdem possit ullo modo repugnare.

Est corollarium præcedentis propositionis. Prima pars patet. Quia si veritates hujusmodi superant rationem, nequit ratio illarum judex constitui. Constitueretur autem eo ipso, quod illas in controversiam revocaret. Itemque si omnis homo, cui sufficienter proposita revelatio fuerit, tenetur eam firmissime amplecti, certissimaque fide credere. Ergo non solum non potest revelatam doctrinam impugnare, sed neque etiam de illius veritate disputare. Nam Philosophus profecto, dum disputat, non desinit esse homo, atque adeo teneri officii cujuscumque hominis. Philosophus ergo Christianus unum inquirere debet, utrum videlicet aliquid revelatum sit; quod ubi resciverit, nihil jam amplius restat, nisi ut demisso sinceroque animo amplectatur.

Quamobrem rectissime damnata est in Syllabo propositio hæc, ordine IV.^a: Omnes religionis veritates ex nativa humane rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma, qua homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat. Itemque hæc alia, ordine X.^a Cum aliud sit Philosophus, aliud Philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at Philosophia neque potest, neque debet ulli se submittere auctoritati. Nec minus

Officium
christiani Philo-
sophi relate
ad veritates
revelatas;
1.^a ne illas
in controversiam
vocet.

(1) Concil. Vatic., loc. cit.

(2) Vide epist. Pii IX Gravissimas, ad Episcop. Frisingens. datam die 11 Decembr. 1862.